Lillehammer 1994: zimní olympijská pohádka a Česko (naposledy) bez medaile

12.2.2024 - Luboš Brabec | Česká olympijská

Když 27. února 1994 v Lillehammeru, pod skokanským můstkem Lysgårdsbakken, uhasl olympijský oheň, spousta přítomných i miliony televizních diváků si potichu povzdechli: „Tady by se měla zimní olympiáda konat už napořád!“

Právě skončil mimořádný sportovní svátek, na němž by se jenom těžko daly hledat mouchy. Návštěvníky pohltila atmosféra malého severského města (23 tisíc obyvatel) i přívětivost domácích fanoušků, kteří zimním sportům opravdu rozuměli. Téměř celou dobu byla modrá obloha a nikdo se nestrachoval, jestli náhodou nepřijde obleva, protože ještě nikdy se ZOH nepořádaly tak blízko polárního kruhu. A na žádné sportoviště se z Lillehammeru nemuselo cestovat dál než padesát kilometrů.

Kdyby se při závěrečném ceremoniálu nepřipomínaly válečné hrůzy, kterými právě procházelo bosenské Sarajevo, hostitel zimních Her z roku 1984, vypadalo by všechno jako téměř nepravděpodobná idylka.

O pořadatelském městě ZOH 1994 se rozhodlo o pět a půl roku dříve, při zasedání MOV v Soulu. Už předtím bylo určeno, že po Barceloně 1992 skončí téměř sedmdesátiletá tradice, kdy se zimní i letní olympijské hry konaly ve stejném roce.

Hlavním důvodem bylo, že každá z akcí si zaslouží mimořádnou pozornost, která se do té doby přeci jenom tříštila. A zároveň pro všechny aktéry – od svazů, národních olympijských výborů, médií až po sponzory – bylo stále složitější mít k dispozici dostatek peněz právě v jednom roce. „Rozpůlením“ olympijského cyklu mělo být mnoho věcí snazších. Takže pouhý rok, šest měsíců a čtyři dny po skončení OH v Barceloně se sportovní svět znovu setkal pod pěti kruhy.

Řada zimních sportovců byla rozhodně ráda, protože buď mohla olympijskou kariéru odstartovat o dva roky dřív, nebo si ji naopak prodloužit. Rovněž pro šampiony z Albertville bylo jednodušší udržet si výkonnost až do Lillehammeru. Platilo to například pro zlaté běžce na lyžích Manuelu Di Centaovou, Ljubov Jegorovovou nebo Bjørna Dæhlieho. A návrat na olympijský led si po šestileté pauze strávené mezi profesionály mohla dopřát německá krasobruslařka Katarina Wittová.

V Sarajevu a Calgary, kde slavně zvítězila, byla zvyklá být v centru pozornosti, ale v Lillehammeru to tak úplně neplatilo. Jedním z důvodů bylo jistě to, že už nebojovala o medaile; v konkurenci mladších soupeřek její volná jízda na melodii písně „Řekni, kde ty kytky jsou“ stačila pouze na sedmou příčku. Ale hlavně celý svět, nejen krasobruslařští fanoušci, sledoval americké rivalky Nancy Kerriganovou a Tonyu Hardingovou. Byl to jednoznačně nejočekávanější souboj Her v Lillehammeru.

Vděčil za to dramatické předehře při lednovém mistrovství USA v Detroitu. Po jednom z tréninků Kerriganovou přepadl maskovaný muž a několikrát ji tyčí udeřil do pravé nohy. Koleno jí sice neodrovnal, jak bylo jeho plánem, ale i tak jí způsobil četné pohmožděniny. A co víc: vyšlo najevo, že útočníka najal manžel Hardingové. Byl to skandál jako hrom, byť Hardingová se dušovala, že o chystaném útoku nevěděla (což nebyla pravda, jak se později ukázalo).

Tréninky rivalek v Lillehammeru sledoval zástup televizních kamer a mimořádný zájem byl také o samotný závod. Navzdory časovému posunu v USA trhal divácké rekordy. Kerriganová nakonec

získala stříbrnou medaili a Hardingová skončila až osmá, když pokazila krátký program a volnou jízdou už se dojem zachránit nedal.

Hala v Gjøviku, postavená ve skále, byla vůbec svědkem velkých okamžiků. Tím další nezapomenutelným se stalo finále hokejového turnaje mezi Švédskem a Kanadou. Nejen, že tým se třemi korunkami na dresech poprvé získal zlaté medaile, ale do historie vstoupil zejména závěrečný samostatný nájezd útočníka Petera Forsberga. Jakýsi hokejový ekvivalent Panenkovy penalty, kdy hráč nejprve zdánlivým blafákem vyláká brankáře k jedné tyčce, ale v poslední chvíli hokejkou drženou v jedné ruce šťouchne do puku a ten skončí u druhé tyčky, za brankovou čárou.

Dalším unikátem turnaje bylo, že tři vítězové – Mats Näslund, Tomas Jonsson a Hakan Loob – se stali prvními hokejisty historie, kteří získali titul mistra světa, olympijské zlato a vyhráli Stanley Cup. Také vůbec poprvé se přihodilo, že Rusové (tady premiérově jako samostatná země po rozpadu Sovětského svazu) odjížděli bez medaile. V boji o bronz prohráli s Finskem 0:4.

Poprvé se na olympijských hrách představila i česká výprava. Nebo přesněji: výprava České republiky, protože už v letech 1900, 1908 a 1912 startovaly Čechy samostatně, byť byly ještě součástí rakousko-uherské monarchie. Československo se rozpadlo necelých pět měsíců po skončení letních olympijských her v Barceloně (mimochodem, posledním federálním medailistou byl zlatý oštěpař Jan Železný) a do Lillehammeru už cestovaly obě nástupnické země.

Společné měly to, že ani jedna nezískala medaili. Na tenhle pocit nebyli fanoušci zvyklí od Cortiny 1956. A naštěstí ti čeští si na něj ani zvykat nemuseli, protože na každých dalších Hrách se radovali nejen z medaile, ale vždy i minimálně z jedné zlaté. Ano, počínaje Naganem trvá tato unikátní série, aktuálně čítající sedm pokračování.

V individuálních disciplínách měly k medaili nejblíž běžkyně na lyžích Kateřina Neumannová (10 km stíhací závod) a krasobruslařská sportovní dvojice Radka Kovaříková s Reném Novotným, shodně jim patřilo šesté místo.

Velké naděje se tradičně vkládaly do hokejistů. Ale tentokrát to trenéru Ivanu Hlinkovi ještě nevyšlo. Osudným se mužstvu stalo prodloužení čtvrtfinálového zápasu s Kanadou, který v čase 65:54 rozhodl Paul Kariya, budoucí hvězda NHL. Jeho spoluhráčem byl i útočník Petr Nedvěd, který měl tehdy neshody ve Vancouveru, a proto využil příležitost nastoupit za zem, kam v lednu 1989 emigroval. Ani jeho tenkrát asi nenapadlo, že si na ZOH zahraje i za Česko, za dlouhých dvacet let, na turnaji v Soči.

Aspoň malou náplastí pro hráče a fanoušky se stalo utkání o páté místo, právě proti Slovensku. Byl to vůbec první souboj obou zemí – pravda, už v roce 1940 se utkaly Čechy a Morava se Slovenskem (12:0), ale jako oficiální byl tento zápas uznán až dodatečně, teprve před pár roky.

Slováci měli skvělé mužstvo. Z pozice kapitána mu šéfoval sedmatřicetiletý Peter Šťastný, legenda NHL, která se na olympijské hry vrátila po čtrnácti letech. Společnost mu dělali mladíci Žigmund Pálffy s Miroslavem Šatanem. Dokázali vyhrát základní skupinu, když porazili Kanadu a uhráli remízu se Švédskem, ale naději na medaili jim sebrala porážka s Ruskem v prodloužení.

Dojem z jinak vydařeného turnaje si pak pokazili prohrou 1:7 právě s Českem. Trvalo dalších víc než pět let, než Slováci dokázali nového rivala porazit! Na ZOH se jim to při čtyřech střetnutích dosud nepodařilo.

ZOH v Lillehammeru byly vlastně poslední, které se konaly v malém městě. Potom už přišla éra aglomerací, jakými byly Nagano, Salt Lake City, Turín, Vancouver nebo Peking, za dva roky je na řadě Milán. Dáno to je tím, že dál rostl počet disciplín, sportovců, novinářů i fanoušků, stejně jako nároky na kapacitu sportovišť (vždyť hokejové finále i krasobruslařské soutěže se v roce 1994 ještě

konaly v hale pro necelých 6000 diváků). Dnes by bylo prakticky nemožné pořádat tak velkou akci pouze v tradičních zimních střediscích.

Zároveň se v Norsku vůbec poprvé pořadatelé soustředili nejen na to, jak účastníkům zajistit komfort, ale také na šetrný přístup k přírodě. Ve společnosti to v 90. letech začalo být velké téma a olympijské hnutí nemohlo zůstat stranou.

A tak se v Lillehammeru začaly prosazovat věci, které se později staly normou. Naprostou většinu dopravy obstarávaly vlaky a autobusy, na řadu věcí se používal recyklovaný papír, nádobí v olympijské vesnici bylo z biologicky rozložitelného materiálů, podařilo se snížit počet odpadu všeho druhu a také samotné medaile se vyrobily ekologicky co nejšetrněji (jejich základem byla žula). Navíc všechna tehdejší sportoviště slouží dodnes.

Zkrátka byly to nejen „pohádkové hry“, za jaké je označil americký časopis Sport Illustrated, ale i první zelené.

https://www.olympijskytym.cz/article/lillehammer-1994-zimni-olympijska-pohadka-a-cesko-naposledy-bez-medaile